

OTDK-dolgozat

Küttel Orsolya
BA

2013.

Tálíbok a változás útján

The Changing Taliban

Kézirat lezárása: 2012. 06. 24.

Tartalom

1	Bevezetés.....	4
2	A Talibán felépítését és működését befolyásoló tényezők.....	6
2.1	A Talibán környezete kulturális szempontból	6
2.2	A Talibán politikai környezete	8
2.3	Belső adottságok	12
2.4	A Talibán tevékenysége.....	14
3	A Talibán strukturális jellemzése.....	15
3.1	Munkamegosztás.....	15
3.2	Hatáskörmegosztás	17
3.3	Koordináció és kommunikáció	18
4	Az afgán pártok működése.....	19
4.1	Politikai pártok szervezeti felépítése.....	20
4.2	Pártokon belüli koordináció, kommunikáció.....	22
5	Változó politikai környezet: afgán-amerikai-talib tárgyalások.....	23
5.1	Többoldalú béketárgyalások	23
5.2	A konszolidáció lehetséges kimenetelei.....	25
6	Talibán demokratikus köntösben	26
6.1	A talib szervezeti struktúra értékelése a demokratikus berendezkedésű pártok tükrében	26
6.2	Alkalmazkodás a jogi környezethez.....	28
6.3	A személyes vezetés szerepe.....	31
7	Konklúzió: a megvalósítás lehetőségei és veszélyei	32
8	Irodalomjegyzék	35

Ábrajegyzék

1. Ábra: Mi az oka annak, hogy az afgán emberek tartózkodnak a szabad véleménynyilvánítástól?
2. Ábra: Az afganisztáni ópium-előállítás becsült mértéke (millió tonnában), 1994-2011
3. Ábra: A Talibán szervezeti ábrája
4. Ábra: A pártok szervezeti struktúrája
5. Ábra: Az Afghan Mellat lokális szintjei, egyszerűsített módon ábrázolva
6. Ábra: Vajon létrejöhét-e egy mindenki érdekeit figyelembe
7. Ábra: A Talibán kapcsolati hálózata

1 BEVEZETÉS

„Tálib-kapcsolati irodát alakítanak ki Katarban” Népszabadság Online, 2011. December 28.¹

„Előkészületben: afgán-amerikai-tálib párbeszéd” Kitekintő.hu, 2012. Február 18.²

„Tálibok végeztek civilekkel Bagramnál” Index- Külföld, 2012. Március 05.³

„Civileket gyilkolt egy amerikai katona Afganisztánban” [origo]- Nagyvilág, 2012. Március 11.⁴

„A tálibok bosszút esküdtek a mészárlás miatt” Index-Külföld, 2012. Március 12.⁵

„Tálibok támadtak az afgán elnök testvéreire” Index- Külföld, 2012. Március 13.⁶

„Szabadon engedték a tálibok a 8 hónapja elrabolt házaspárt” Index- Külföld, 2012. Március 15.⁷

Csupán néhány szalagcím az elmúlt hónapok internetes hírportáljairól. Úgy gondolom, hűen tükrözik mennyire problémás és gyakran felmerülő kérdés manapság a Talibán helyzete Afganisztánban. De mit is értünk a 'Talibán' elnevezés alatt? Ez nem más, mint egy, az afgán-pakisztáni határ mentén lévő vallási iskolákban kialakult, kifejezetten a pastu etnikumhoz tartozó népi mozgalom. Alapítója Mohammed Omar Mullah, aki a mítoszok szerint szülőfalujából, Szanghiszárból indította el lelkes fiatalok segítségével a korrupció és a mudzsáhidok zsarnoksága elleni háborút.⁸

¹ NOL, 2011., Tálib-kapcsolati irodát alakítanak ki Katarban, Népszabadság Online, [online] Elérhetőség: <http://nol.hu/kulfold/talib-kapcsolati-irodat-alakitanak-ki-katarban>

² Sedghi Amitis, 2012., Előkészületben: afgán-amerikai-tálib párbeszéd, Kitekintő.hu, [online], Elérhetőség: <http://kitekinto.hu/islam/2012/02/18/elkeszuletben-afgan-amerikai-talib-parbeszed>

³ MTI, 2012., Tálibok végeztek civilekkel Bagramnál, Index, [online], Elérhetőség: <http://index.hu/kulfold/2012/03/05/talibok-vegeztek-civilekkel-bagramnal/>

⁴ [origo], 2012., Civileket gyilkolt egy amerikai katona Afganisztánban, Elérhetőség: <http://www.origo.hu/nagyvilag/20120311-tizenot-civilt-olt-meg-egy-amerikai-katona-afganisztan-deli-reszen.html>

⁵ Index/MTI, 2012, A tálibok bosszút esküdtek a mészárlás miatt, Index, [online], Elérhetőség: <http://index.hu/kulfold/2012/03/12/feltuzelte-az-afganokat-a-meszarlas/>

⁶ MTI, 2012., Tálibok támadtak az afgán elnök testvéreire, Index, [online], Elérhetőség: <http://index.hu/kulfold/2012/03/13/talibok-tamadtak-az-afgan-elnok-testvereire/>

⁷ MTI, 2012., Szabadon engedték a tálibok a 8 hónapja elrabolt házaspár, Index, [online], Elérhetőség: <http://index.hu/kulfold/2012/03/15/szabadon-engedtek-a-talibok-8-honapja-elrabolt-hazaspart/>

⁸ Marinov I., Olter L., Dezső A., A Talibán, Index – Világkonfliktusok: Afganisztán, [online], Elérhetőség: <http://konfliktus.index.hu/taliban.htm>

A téma azért is vált most ennyire aktuálissá, mert 2011 júniusában Barack Obama, jelenlegi amerikai elnök bejelentette, hogy 2014 végéig kivonulnak a nemzetközi erők Afganisztánból, és átadják az afgán kormánynak az ország feletti ellenőrzést. A hadtestek kivonásának menetrendjét a fokozatosság elve szerint állították össze: az első amerikai csapatok még az elmúlt évben el is hagyták Afganisztánt, és Németországban is döntöttek a vezetők az ázsiai országban állomásozó egységeik létszámának még az idei évben történő csökkentéséről.⁹ A NATO parancsnokság alatt álló nemzetközi erők azonban biztosították az afgán kormányt, hogy nem hagyják hirtelen magukra az afgán erőket, hanem lépésről-lépésre vonják ki katonai egységeiket az ország területéről, és a teljes kivonulás után pedig továbbra is támogató jellegű segítséget fognak nyújtani a helyi katonai erőknek a biztonság fenntartásához.¹⁰

A nemzetközi erők kivonásáról való döntés azonban olyan további kérdéseket vetett föl, amelyek valószínűsíthetően nehezebben lesznek megoldhatóak, mint a csapatkivonások konkrét megszervezése. Hiszen 2001-ben az amerikai csapatok bevonulása az akkori tálib rezsim megdöntését jelentette, mely azonban egyáltalán nem vezetett a Talibán háttérbe szorulásához, csak azt eredményezte, hogy az elmúlt 10 év során a tálib felkelők lázadásokkal és merényletekkel tették szinte lehetetlenné az afganisztáni rendfenntartást. Így tehát joggal merül fel sokakban a kérdés, hogy miután a nyugati csapatok elhagyják az ország területét, nem újul-e ki az 1990-es évek elején jellemző polgárháborús helyzet? Úgy gondolom az amerikai külügyekért felelős politikusok, diplomataik és hadügyi vezetők is pont emiatt szorgalmazzák az amerikai-afgán-tálib háromoldalú béketárgyalások megvalósítását. Amennyiben a Talibánt szerephez engedik az afganisztáni kormányzásban, talán elejét vehetik a tálibok erőszakos hatalom-átvételi kísérletének. De vajon megvalósítható-e, hogy egy olyan csoportosulás, mint a Talibán (melynek tagjai a világ szemében elsősorban merénylők) részt vegyen az erőszakmentes kormányzásban? A Talibán múltját, belső mozgatórugóját, környezeti sajátosságait és szervezeti felépítését figyelembe véve lehetséges-e egy ekkora változás? Egyáltalán irányítható-e ez a fejlődés felülről? Vagy túlságosan is elvakultak és öntörvényűek a tálibok?

⁹ Népszava online, 2012, Elkezdődhet a német katonák kivonása Afganisztánból, Népszava online, Elérhetőség: http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=514722&referer_id=friss

¹⁰ honvedelem.hu / MTI, 2012., Összehangoltan kell átadni az afgán erőknek az irányítást, honvedelem.hu, [online], Elérhetőség: <http://honvedelem.hu/cikk/30143/osszehangoltan-kell-atadni-az-afgan-eroknek-az-iranyitast->

Ahhoz, hogy e kérdésekre választ találhassak, először is betekintést nyújtok a Talibánt körülvevő kulturális környezetbe, majd bemutatom az afgán politikai színteret, utána a Talibán szervezeti elemzését végzem el, és ezt párhuzamba állítom az afgán pártok működésével, majd megpróbálom összefoglalni a béketárgyalások jelenlegi állását. Végül mindezen információk segítségével megkísérlem összehasonlítani a tálibok eddigi működését a jelenlegi afgán demokrácia jellemzőivel, illetve elemző jelleggel igyekszem feltárni azon szervezeti változásokat, melyek szükségesek lennének ahhoz, hogy a Talibán pártokhoz hasonlóan tudjon működni.

2 A TALIBÁN FELÉPÍTÉSÉT ÉS MŰKÖDÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

2.1 A Talibán környezete kulturális szempontból

Először vázolom azt a kultúrát, amelyben a Talibán csoportosulás létrejött; és a konfliktust, amely a történelem során Afganisztán, Pakisztán illetve a nyugati világ között kialakult; hiszen ezen ismeretek a szervezet elemzéséhez elengedhetetlenek. A különböző szervezetek struktúrájának kialakítását és működését a szervezet hosszabb távon is viszonylag változatlan adottságai és a környezeti feltételek (ezek közül jelen esetben a kulturális kihívások és történelmi események különösen fontos jelentőségűek) határozzák meg.¹¹

Afganisztán földrajzi elhelyezkedésének köszönhetően a történelem során mindig is különböző törzsek, kultúrák és vallások találkozási pontja volt. Az iszlám a 7. század óta képviselteti magát az országban, azonban ez a vallás sem mutat egységes képet, hiszen az afgánok között a szunnita és a síita vallási irányzat képviselői egyaránt megtalálhatóak. A többi iszlám országtól eltérően, Afganisztán területén a mai napig kiemelkedő jelentőséggel bírnak a törzsi viszonyok. Vidéken a törzsiség és az iszlám szinte elválaszthatatlan, és sok helyen a meglévő törzsek máig fontosabb szerepet játszanak, mint maga az iszlám. Ennek következtében a mindennapos életre meghatározó befolyással bírnak az évszázados hagyományok és a törzsi

¹¹ Dobák M. Antal Zs., 2010, Vezetés és szervezés: Szervezetek kialakítása és működtetése, Budapest: Aula Kiadó

szokásjog. A sajátos szövetségek és fegyveres konfliktusok szövevényes összefonódása határozza meg az itt élők életét.¹²

Az etnikai belviszályok a 19. században erősödtek fel, és ekkor már a szomszédos perzsa és szikhe törzsek, illetve Oroszország és Anglia is beavatkozott a konfliktusba. Az ideiglenes megoldást az jelentette, hogy 1893-ban meghúzták a délkeleti határt kijelölő Durand-vonalat, mely az akkori Afganisztánt brit, illetve orosz befolyási övezetre osztotta. Ez a demarkációs vonal azonban a pastu törzsi területeken haladt keresztül, mely a későbbiekben jelentős problémákhoz vezetett.

A pastu mindig is Afganisztán többségi nemzetiségi csoportja volt, a lakosság 51%-át tette ki a szovjet megszállás előtt, manapság ezt az arányt 42%-ra becsülik.¹³ Az előbb említett határ meghúzásával azonban (mely azóta a Pakisztán és Afganisztán között lévő határt jelenti) a pastu törzs jelentős része pakisztáni fennhatóság alá került. Később a polgárháborús időszak alatt, az 1980-as években a pastuk nagy tömegben vándoroltak ki Afganisztánból, elsősorban a pakisztáni területekre. Ennek következménye viszont az lett, hogy a pakisztáni kormány állandóan vitában állt Afganisztánnal a pastuk lakta terület miatt.

A pakisztáni politikai vezetés két módon képzelte el a konfliktus megoldását: vagy a teljes pastuk lakta vidék Pakisztánhoz csatolása által, vagy pedig úgy, hogy egy gyenge, Pakisztántól politikai és gazdasági értelemben függő afgán kormányt segít hatalomra. Ehhez a tervhez segítségre volt szüksége, így a pakisztáni titkosszolgálat, az ISI¹⁴ anyagilag és a fegyverkezésben is támogatta az 1970-es évek végén kibontakozó, szovjetellenes mudzsáhidok harcát az akkori afgán vezetés ellen. Az 1990-es évek elején egyértelművé vált, hogy Hekmatjar, az akkori mudzsahedin vezér, akit a pakisztániak segítettek hatalomra, nem képes tovább kezében tartani az uralmat. Ekkor a pakisztáni politikai elit egy másik népi mozgalmat keresett, mely képes lehet az afganisztáni stabilitás kialakításának megakadályozására: választásuk a Talibánra esett. Így pakisztáni támogatással a tálibok 1994-ben megkezdték az egységes iszlám Afganisztánért folytatott harcaikat, majd fokozatosan az egész országot meghódították, és diktatúrát építettek ki.

¹² Rostoványi Zsolt, 2002, Az iszlám Afganisztánban, Múlt-kor történelmi portál [online], Elérhetőség:

http://www.mult-kor.hu/20020208_az_iszlam_afganisztanban

Elérhetőség : http://mult-kor.hu/20020208_az_iszlam_afganisztanban

¹³ Bureau of South and Central Asian Affairs, 2011., Background Note: Afghanistan, U.S. Department of State, [online], Elérhetőség: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5380.htm>

¹⁴ ISI – Inter-Services Intelligence, Elérhetőség: <http://www.isi.org.pk/index.htm>

Azonban a tálib mozgalom csupán 2001-ig tudott hatalmon maradni. Így ahhoz, hogy a tálibok mostani szituációját megérthessük, a napjainkban is fennálló politikai rendszert kell jobban megismernünk.

2.2 A Talibán politikai környezete

Az afganisztáni politikai helyzet megismerése tehát nélkülözhetetlen, ha meg akarjuk állapítani, hogy milyen szervezetfejlesztési lépéseket szükséges megtenni a Talibán működésében. Itt annyit szeretnék még megjegyezni, hogy a politikai környezetet ismertető fejezetben nagyrészt egy forrásra támaszkodom. Kutatásaim során úgy találtam, hogy a fejlődő országok demokráciájának kiépítését segítő nemzetközi szervezet, a National Democratic Institute (NDI) afgán pártokról készült elemzése friss és releváns információkat nyújt, és nagyban segíti annak megértését, hogy a tálibok szervezete mennyiben is felel meg a demokratikus követelményeknek.

Az afgán politikai életre jellemző a politikai pártok különösen magas száma, ami alapvetően az országban máig fennálló törzsi viszonyokból fakad. A jelenleg működő pártok többsége az elmúlt évtizedek során állandóan változó hatalmi viszonyok közepette nyerte el mostani formáját. A szovjeturalom időszakában szinte mindegyik nemzetiség saját politikai jellegű mozgalmat működtetett, melynek tevékenységi körébe főleg az önvédelemmel kapcsolatos katonai megmozdulások tartoztak. A szovjetek kivonulását követően ezek a csoportosulások egyre gyakrabban fordultak egymás ellen, elősegítve ezzel a polgárháborús helyzet kialakulását. A belviszály időszakának a tálibok ugyan véget vetettek, azonban ezek a törzsi szerveződések új küldetést találtak maguknak: a nemzeti ellenállás legfőbb megnyilvánulásaiként működtek tovább Mullah Omar diktatúrája alatt.¹⁵

A jelenlegi rendszer kialakulása a tálib rezsim 2001-es megdöntéséig vezethető vissza. Ekkor a Tartós Szabadság elnevezésű hadművelet keretén belül bevonuló amerikai csapatok

¹⁵ National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2011., Political Parties in Afghanistan: A Review of the State of Political Parties After the 2009 and 2010 Elections, National Democratic Institute, [online], 1., Elérhetőség: <http://www.ndi.org/afghanistan-political-parties-report>

irányításával megbuktatták a hatalmon lévő tálib vezetést.¹⁶ A 2001-es nemzetközi bonni konferencián határozatot hoztak arról, hogy Afganisztán vezetésére egy ideiglenes kormányt neveznek ki, melynek élére Hamid Karzai pastu nemzetiségű politikust állították. Az átmeneti időszakot követően 2004-ben elnök-, majd 2005-ben parlamenti választásokat tartottak, melynek eredményeként Hamid Karzai lett az ország elsőszámú embere, és a versengő pártok közül pedig a Junbish és a Jamiat-e Islami szerezte a legtöbb helyet a Wolesi Jirga-ban, vagyis az afgán parlament alsóházában.¹⁷

A politikai jellegű szerveződések hivatalos pártként való működésének kezdete csak 2003-ra tehető, amikor is megszületett a politikai pártokról szóló törvény.¹⁸ Ez a szabályozás teremtette meg a pártok működéséhez szükséges jogi környezetet, aminek értelmében bármely afganisztáni székhelyű társulás, mely legalább 700 taggal rendelkezik és elvégzi a regisztrációt az afgán igazságügyi minisztériumnál, hivatalos politikai tevékenységet végezhet. A törvény hatályba lépését követően számos – a fentiekben említett - régebbi csoportosulás, teljesen frissen alapított párt és civil szerveződés is regisztráltatta magát. A 2005-ös parlamenti választásokat megelőzően 86 párt működését ismerte el az afgán állam.¹⁹

Habár a fentebb említett politikai pártok működését szabályozó törvény értelmében Afganisztán pártpluralizmussal jellemezhető, demokratikus berendezkedésű állam,²⁰ a jelenlegi kormány nagyrészt ellehetetleníti az ellenzéki pártok aktív közreműködését. Ennek a szituációnak több oka is van. Egyrészt az ország irányítása egy kézben, az elnök és a kormány felügyelete alatt összpontosul, és csupán azoknak a pártoknak van beleszólása a vezetésbe, amelyek hajlandóak

¹⁶ Corvinus Külügyi és Kulturális Egyesület (CKKE), 2009., Afganisztán - Közép-Kelet és Dél-Ázsia - 3. Regionális konfliktusok, regionális problémák, Biztonságpolitikai Szemle, [online]
http://biztpol.corvinusembassy.com/?module=corvinak&module_id=4&cid=84#Z2

¹⁷ National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2011., Political Parties in Afghanistan: A Review of the State of Political Parties After the 2009 and 2010 Elections, National Democratic Institute, [online], 29.,
<http://www.ndi.org/afghanistan-political-parties-report>

¹⁸ Political Party Law, The Electoral Knowledge Network, Electoral Materials, Afghanistan, Elérhetőség:
<http://aceproject.org/ero-en/regions/asia/AF/Afghanistan%20-%20Political%20Party%20Law.pdf/view>

¹⁹ National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2011., Political Parties in Afghanistan: A Review of the State of Political Parties After the 2009 and 2010 Elections, National Democratic Institute, [online], 1., Elérhetőség: <http://www.ndi.org/afghanistan-political-parties-report>

²⁰ Political Party Law, The Electoral Knowledge Network, Electoral Materials, Afghanistan, Elérhetőség:
<http://aceproject.org/ero-en/regions/asia/AF/Afghanistan%20-%20Political%20Party%20Law.pdf/view>

illegális üzleteket kötni a kormánnyal.²¹ Ez is azt bizonyítja, hogy Afganisztán belügyeiben a korrupció virágzása jelentős problémákat okoz.

Másrészt nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy a pártok többségénél hiányzik a megfelelő belső szervezeti felépítés, mely elengedhetetlen lenne a párton belüli információáramláshoz. Itt azonban fontos megjegyezni, hogy a hiányzó működési rendszer sokszor a pártvezetők tudatos cselekvésének köszönhető. A legtöbb politikai szereplő úgy véli, ha túl sok releváns információt hoz pártja tudomására, a párttagok a megszerzett ismeretekkel könnyen irányíthatatlanná válnak. Ennek eredményeképpen az afgán politikai pártok sokkal inkább egy-egy politikus köré kiépült támogató szervezetek, mintsem az állampolgárok érdekeinek intézményesített képviselői.

Harmadrészt nem elhanyagolható az a tény sem, miszerint az állampolgárok nem rendelkeznek kellő ismeretekkel ahhoz, hogy államigazgatási és -irányítási kérdésekben közvetetten vagy közvetlenül képviseljék álláspontjukat. Ez nem meglepő, hiszen a népesség jelentős hányada írástudatlan,²² és a felsőoktatás színvonala pedig számtalan kivétlnél hagy maga után. Ezek közül talán a legszembetűnőbb az, hogy nem biztosítanak megfelelő lehetőséget a továbbtanulásra: évente 30-40 ezer diák érettségizik le, mégis csupán 1/3-uk folytatja tanulmányait felsőoktatási intézményekben.²³ Ráadásul az afgán emberek egy része még mindig nem hisz abban, hogy az országban működik a szabad véleménynyilvánítás intézménye. Az alábbi grafikon a 'The Asia Foundation' által készített, 2011-es felmérés eredményeit mutatja, melyben arra a kérdésre keresték többek között a választ, hogy miért tartanak az emberek a szabad véleményformálástól. Az eredmény különösen érdekes dolgozatom fő kérdésének tükrében, hiszen az afgánok 26%-a gondolja úgy, hogy a tálibok jelenléte miatt nem merik saját gondolataikat kifejezésre juttatni politikai kérdésekben. Ha a lakosság több mint egynegyede a Talibánt tartja a véleményszabadság egyik fő akadályának, akkor véleményem szerint az afgánok

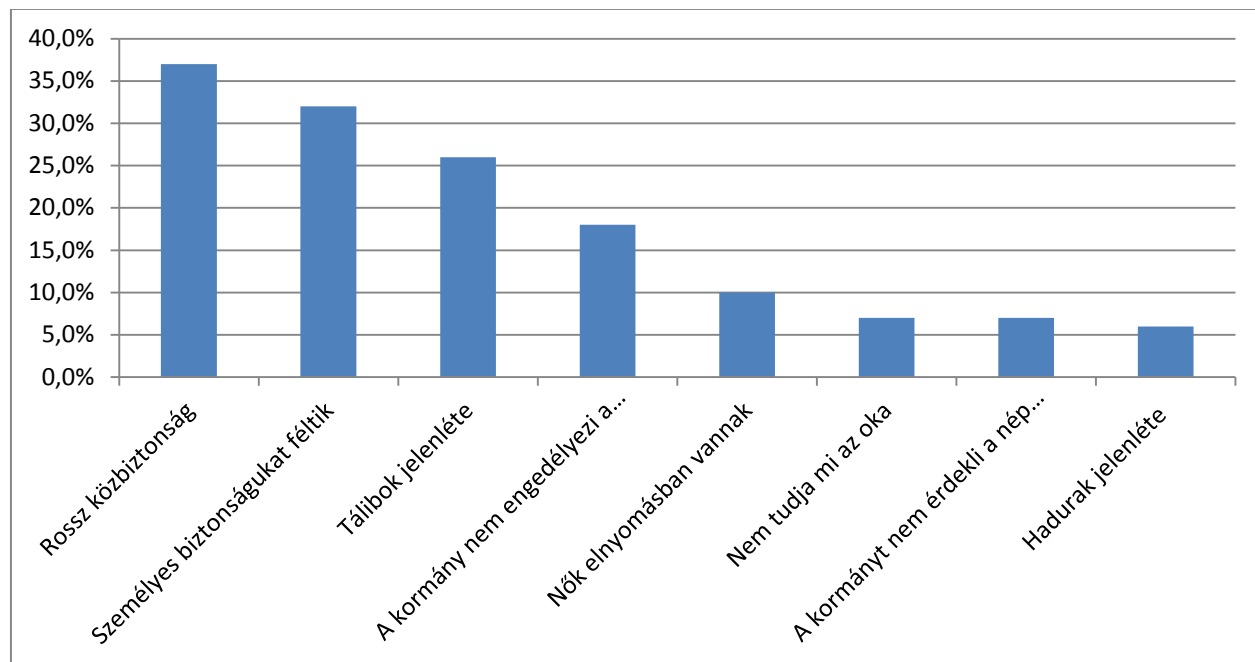
²¹ National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2011., Political Parties in Afghanistan: A Review of the State of Political Parties After the 2009 and 2010 Elections, National Democratic Institute, [online], 1., Elérhetőség: <http://www.ndi.org/afghanistan-political-parties-report>

²² A 15 év fölötti lakosság csupán 28,1% képes írni és olvasni. Central Intelligence Agency, 2012., The World Factbook, CIA Web site, [online], Elérhetőség: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>

²³ Abdullah Qazi, 2010., In Depth News and Information On Education in Afghanistan, Afghanistan Online, [online], Elérhetőség: <http://www.afghan-web.com/education/>

jelentős része a tálibokat még mindig az elnyomó diktatúrával és nem pedig a demokrácia fogalmával köti össze.

1. Ábra: Mi az oka annak, hogy az afgán emberek tartózkodnak a szabad véleménynyilvánítástól?

Forrás: Tariq M. O., Ayoubi N., Haqbeen F. R., 2011., Afghanistan 2011. – A Survey of the Afghan People, The Asia Foundation, [online], Elérhetőség: <http://asiafoundation.org/country/afghanistan/2011-poll.php>

A politikai résztvevők vizsgálata során említést kell tennünk a szervezet működését meghatározó ideológiai beállítottságokról is. A legtöbb afgán párt ugyanazon belpolitikai kérdéseket helyezi tevékenységének középpontjába, azonban a fejlett országokban megszokottól eltérően, náluk nem találhatók meg a különféle eszméket képviselő megoldási javaslatok. Ennek oka szintén a hiányos politikai kultúrában kereshető, mely csak szimbolikusan vette át a nyugati ideológiák elnevezéseit, azonban a mögöttes tartalmakat nem sajátította el egy-egy adott párt. Így Afganisztánban néhány párt elnevezésében fellelhető a 'liberális' vagy 'szociáldemokrata' jelző, azonban ez nem jelenti azt, hogy az etnikai, vallási vagy éppen háborús kérdésekben egy-egy jól kiforrott ideológiai álláspontot képviselnének.²⁴

²⁴ National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2011., Political Parties in Afghanistan: A Review of the State of Political Parties After the 2009 and 2010 Elections, National Democratic Institute, [online], 13., Elérhetőség: <http://www.ndi.org/afghanistan-political-parties-report>

2.3 Belső adottságok

A Talibán külső környezetének bemutatása után most szeretnék áttérni a szervezeten belüli tényezők ismertetésére. Az afgán népszaporulat az egyik legmagasabb a világon (jellemző a hat-hétgyermekes családmódel), ezért rengeteg fiatal fiú oktatását kellett megoldani, miközben az afganisztáni harcokban a központi oktatási rendszert szinte teljesen megsemmisítették. Így más lehetőség nem maradt a tanulásra, mint a vallási iskolák, azaz medreszék. Ezekben az iskolákban a tanulók az írás, olvasás és számolás mellett alapvetően az iszlámról tanulnak. Ezek az oktatási egységek jelentős támogatást kapnak gazdag szaúdi fundamentalistáktól is, ezért alakult ki a táliboknak a merev, kompromisszumot nem ismerő, fundamentalista vallási nézete.²⁵

Fontos azonban kiemelni, hogy a tálib ideológia alapja a közhiedelemmel szemben nem a Korán, hanem a pastu törzsi szokásjog. Ez annak is köszönhető, hogy a medreszékben az oktatók zöme mullah, akik a vallás kérdéseiben járatos mestereknek tartják magukat, ugyanakkor valójában csupán alig képzett falusi tanítók, akik nem nevezhetők mohamedán hittudósoknak. Az általuk ismert vidéki, törzsi szokásjog az, amit az igazi iszlám alapjának tartanak, és ezt próbálják meg a városi emberekre is ráerőltetni. A radikális vallási szemléletmód ezen kívül azért is szükségszerű a tálibok életében, mert az oktatás vallási része egyre jobban alárendelődik a fegyveres kiképzésnek. A szélsőséges vallási nézetek fokozatosan a fegyveres harcot alátámasztó ideológiává szűkülnek.

A manapság becslések szerint 20-30 ezer fős hadsereget fenntartó tálibok emberi erőforrással tehát bőven rendelkeznek ezeknek a vallási, ideológiai iskoláknak köszönhetően.²⁶ Mindemellett a szervezet sikerességéhez elengedhetetlen feltétel az is, hogy megfelelő anyagi erőforrással és a szervezet tevékenységéhez szükséges infrastrukturális ellátottsággal rendelkezzenek.

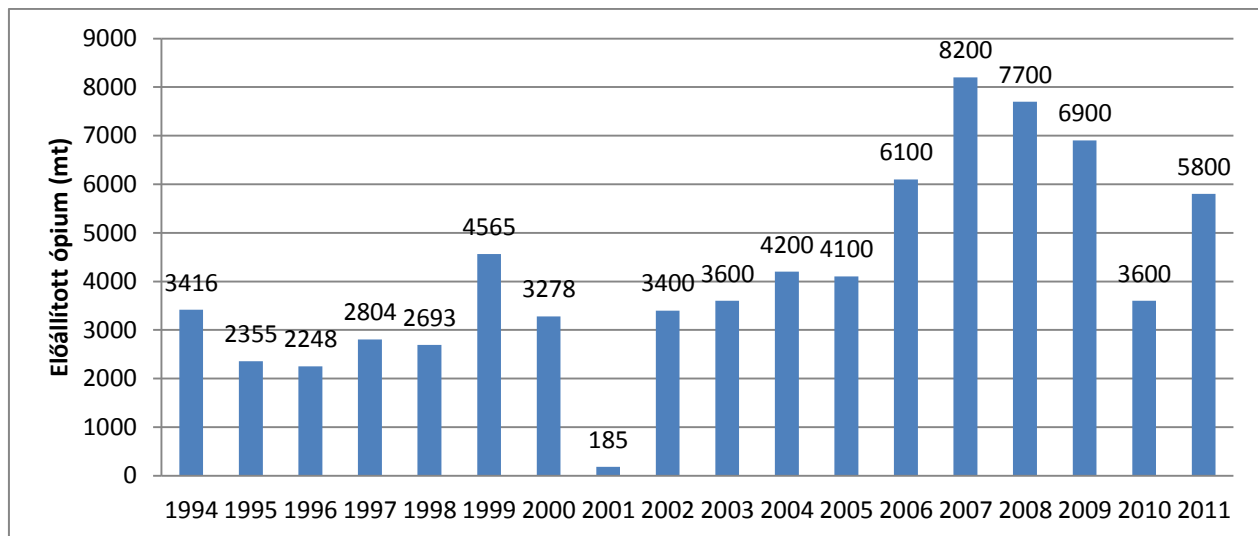
A tálibok anyagi erőforrásainak tekintetében két nagy beszerzési csatornát kell megkülönböztetnünk. Először is a tálib felkelések, harcok jelentős részét az illegális máktermesztésből finanszírozzák. A mák éretlen termésének a levegőn kicsapódott nedve

²⁵ Wagner P., 2002., A Talibán felemelkedés és bukása, Múlt-kor történelmi portál [online], Elérhetőség: http://www.mult-kor.hu/20020110_a_taliban_felemelkedese_es_bukasa

²⁶ Giustozzi A., 2010., Negotiating with the Taliban: Issues and Prospects, The Century Foundation, [online], Elérhetőség: <http://tcf.org/publications/2010/6/pb716>

ugyanis az ópium, amely a heroin alapanyaga is egyben. A legfrissebb ENSZ-jelentés szerint a 2011-es évben az afganisztáni ópiumtermelés 61%-kal nőtt a 2010-es adatokhoz képest. Az országon belül az ópium 80 százalékát a déli tartományokban termesztik, tehát azokon a területeken, ahol a legnagyobb a politikai bizonytalanság. Habár az ópiumtermelést tiltják Afganisztánban is, és időről időre megsemmisítenek nagyobb termőterületeket, illetve előállított ópiumot is lefoglálnak, mégis ez az ország nyújtja a világ ópiumtermelésének 90%-át, ami az idei évben 5800 tonnát jelent. Az ópiumkereskedelem adja az afgán GDP több mint felét.²⁷

2. Ábra: Az afganisztáni ópium-előállítás becsült mértéke (millió tonnában), 1994-2011

Forrás: United Nations Office on Drugs and Crime, 2011., Afghanistan Opium Survey 2011 – Summary findings, UNODC [online], Elérhetőség: http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Afghanistan/ORAS_report_2011.pdf

Másrészt nem hagyhatjuk figyelmen kívül a külföldről jövő támogatásokat sem. Habár konkrét bizonyítékok nincsenek rá, a mozgalom sikereinek hátterében mindig ott találták Pakisztánt. Az ország mindenkori kormánya saját politikai, gazdasági és katonai érdekeit szem előtt tartva újra és újra megpróbált beavatkozni Afganisztán belpolitikájába. Mint már említettem, kezdetektől fogva szoros volt az együttműködés a Talibán és egyes pakisztáni hivatalos szervek, például az Inter-Services Intelligence (ISI), a legerősebb pakisztáni hírszerző szervezet között.

²⁷ [origo], 2011., Megugrott az ópiumtermelés Afganisztánban, [origo] nagyvilág, [online], Elérhetőség: <http://www.origo.hu/nagyvilag/20111011-megugrott-az-opiumtermeles-afganisztaban.html>

Ezenkívül jelentős külső bevételi forrást jelentenek a Talibán számára a Perzsa-öböl országaiból érkező névtelen anyagi támogatások is.²⁸

A konkrét pénzügyi támogatások mellett meg kell említenünk az infrastrukturális ellátottság megszervezését is. Afganisztán délkeleti területe szervezeti szempontból nem túl előnyös földrajzi adottságokkal rendelkezik, ezért különösen nagy jelentősége volt a megfelelő út-, telefon- vagy éppen elektromos-hálózat kiépítésének. Ahmed Rashid, az elismert pakisztáni tudósító és író információi szerint ebben is a „szomszédok” segítették a Talibánt: pakisztáni minisztériumokból érkeztek szakemberek, akik hozzáláttak az afganisztáni infrastruktúra kiépítéséhez, helyreállításához; és az ISI pedig a hírszerzést szervezte meg.²⁹

2.4 A Talibán tevékenysége

Az eddigiekben megpróbáltam minél több irányból megközelítve bemutatni, hogy milyen külső, kulturális és belső adottságokkal rendelkezik a Talibán. Mindezek megléte feltétlen szükséges ahhoz, hogy a szervezet eredményesen működhessen. Azonban arról eddig még nem esett szó, hogy konkrétan milyen tevékenységet folytat, milyen stratégiát követ ez a szervezet.

Ha a stratégiaalkotás folyamatát a tankönyvben leírtak alapján közelítem meg, akkor először is a vezetésnek azt kell eldöntenie, hogy mi is pontosan a szervezet küldetése és jövőképe.³⁰ A Talibán missziójának eredetileg azt tekinti, hogy Afganisztán teljes területét a hatalma alá vonja, és az iszlám világnézetnek megfelelően létrehozson egy kalifátust, melynek élén a kalifa állna, aki egy személyben vallási, politikai és gazdasági vezető is. Azonban a közelmúltban úgy tűnik erőre kapott a tálibok között egy mérsékeltebb irányzat is, melynek fő törekvése egy független, egységes, iszlám állam kialakítására irányul. Mindkét irányzat esetében igaz, hogy a megvalósításhoz különböző stratégiai célokat tűztek ki maguk elé. Először is nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy az afgán és pakisztáni lakosságban az iszlám iránt vallási fanatizmust ébresszenek. Ezenkívül szeretnék elérni, hogy a pastu törzs ismét egyesüljön és átvegye a jól megérdemelt hatalmat Kabulban. Célkitűzésük az is, hogy a közvéleménnyel

²⁸ Baker A., Kunduz, 2009, How Crime Pays for the Taliban, Time Magazine – World, [online], Elérhetőség: <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1919154,00.html#ixzz1oHlusNQq>

²⁹ Wagner P., 2002., A Talibán felemelkedés és bukása, Múlt-kor történelmi portál [online], Elérhetőség: http://www.mult-kor.hu/20020110_a_taliban_felemelkedese_es_bukasa

³⁰ Dobák M. Antal Zs., 2010, Vezetés és szervezés: Szervezetek kialakítása és működtetése, Budapest: Aula Kiadó

elfogadtassák a Talibán létjogosultságát, és ezzel párhuzamosan a közvéleményt a koalíciós nyugati erők és a törvényes afgán, ill. pakisztáni kormány ellen hangolják. Ha mindez sikerült, akkor pedig már csak az van hátra, hogy jogilag is létrehozzanak egy egységes államot a pastu törzs számára.

Mindezen hosszabb távú célok eléréséhez rövidtávon a tálibok a megfélemlítés eszközeit használják elsősorban, és azt igyekeznek elérni, hogy az ellenséges erők belefáradjanak az állandó harcokba és feladják a küzdelmet. Ahogy ezt egy ismert tálib közmondás is tartja: „Lehet, hogy az amerikaiaknak vannak jobb óráik, de nekünk van több időnk”.³¹ Habár a Talibán belső szervezeti adottságaival, felépítésével kapcsolatban sok a homályos részlet, a mindennapos működése az egész világ számára nyilvánvaló. Nap, mint nap hallhatunk a televízióban, olvashatunk az újságokban, interneten cikkeket arról, hogy éppen melyik városban követtek el öngyilkos merényletet tálib felkelők.

3 A TALIBÁN STRUKTURÁLIS JELLEMZÉSE

Dolgozatom harmadik nagyobb fejezetében az elsődleges strukturális jellemzők alapján szeretném a Talibánt elemezni. A strukturális jellemzők alatt azokat a fogalmakat értjük, melyek segítségével különböző szervezeti modelleket mutathatunk be. Elsődleges strukturális jellemzőkhöz soroljuk a munkamegosztást, a hatáskörmegosztást és a koordinációt, míg a konfigurációt másodlagos jellemzőnek nevezzük.³²

3.1 Munkamegosztás

A Talibán esetében az elsődleges munkamegosztás regionális módon valósul meg, hiszen, mint azt a szervezeti diagramon is láthatjuk, a szervezet működésében divíziókat alakítottak ki, melyek tevékenysége Afganisztán egy-egy földrajzi régióját fedi le. Így négy elsősorban katonai jellegű tevékenységet ellátó divízióról beszélhetünk: a Quetta, Peshawar, Miramshah és Gerdi Jangal Regionális Katonai Shurákról, melyek a neveiket a régió központjaként szolgáló afgán városokról kapták. Azonban a divizionális szervezetekre jellemző módon a Talibánban

³¹ Newsweek Magazine, 2011, 'You Have the Watches, We Have the Time', The Daily Beast - Worldnews, [online], Elérhetőség: <http://www.thedailybeast.com/newsweek/2011/10/02/10-years-of-afghan-war-how-the-taliban-go-on.html>

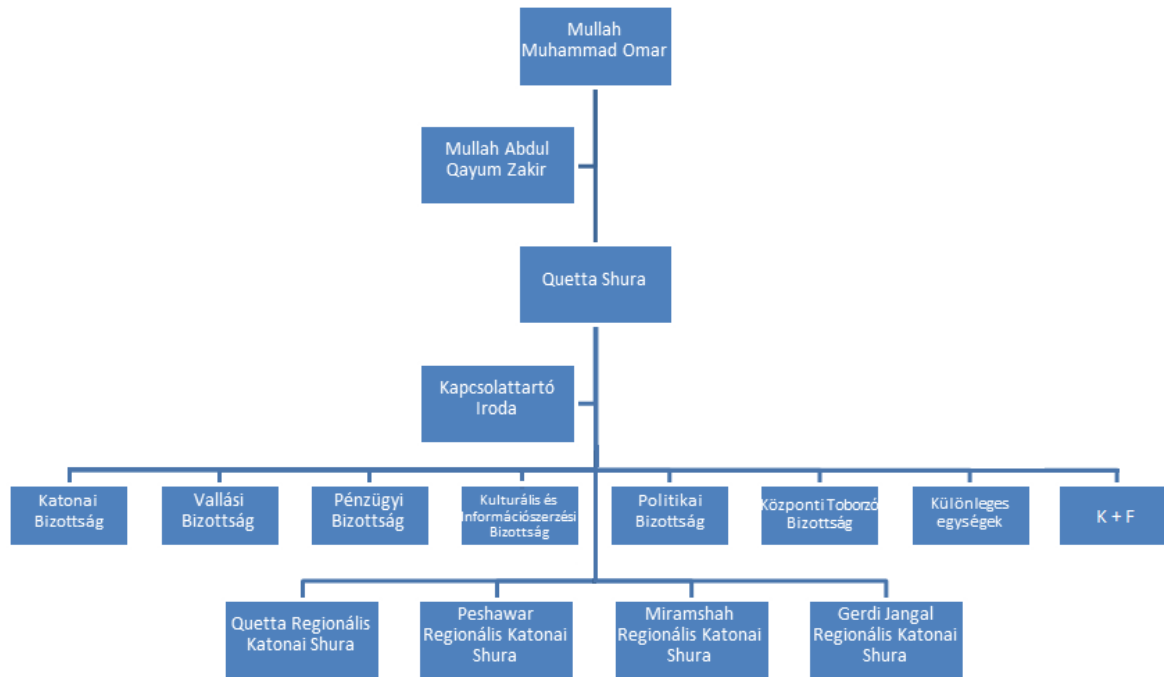
³² Dobák M. Antal Zs., 2010, Vezetés és szervezés: Szervezetek kialakítása és működtetése, Budapest: Aula Kiadó

megtalálható egy központi szerv is, hogy ezáltal a szervezeti szintű célok érvényesítését elősegítsék. A központ feladatai közé tartozik az irányítás, a koordináció és az ellenőrzési tevékenység is, ezen belül az egyes részfeladatok ellátására funkcionális alapú egységeket hoztak létre. A központ által ellátott, egymástól elkülönülő, homogén szakmai tevékenységek közé tartozik a hagyományos szervezeteknél is megtalálható pénzügyi vagy a kutatással és fejlesztéssel foglalkozó tagozat. De a terroristaszervezetek működéséhez elengedhetetlen részlegeket is megtalálhatjuk a Talibán szervezeti ábráján: a Különleges Egység az öngyilkos merénylők kiképzését irányítja, a Vallási Bizottság a szervezet tagjainak az iszlámba vetett hitét felügyeli, a Központi Toborzó Bizottság pedig a katonai erő medreszékből való folyamatos utánpótlásáról gondoskodik.

A divizionális szervezeti forma alkalmazása azért is előnyös a Talibán számára, mivel ahogy a korábbiakban bemutattam, egy rendkívül gyorsan változó és kiszámíthatatlan környezetben működik, és így a rugalmasság elengedhetetlen feltétele annak, hogy hatékonyan munkavégzést valósítsanak meg. Gondoljunk csak arra, hogy az elmúlt 20 év során a tálibok hányféle politikai szituációhoz tudtak sikeresen alkalmazkodni: a mudzsáhidok önkényuralma során ellenálló mozgalomként indult a tevékenységük, aztán a kedvező feltételeket kihasználva átvették Afganisztán vezetését, de a diktatúrájuk megdöntése után sem tűntek el, hanem alkalmazkodtak a háborús helyzethez. További előnyt jelent a tálibok számára, hogy mivel az egyes divíziók működése nem függ össze egymással szorosan, ezért az ország egyes részeiben elért esetleges kudarcok nem befolyásolják jelentősen a szervezet további részeinek működését. Ezt a jelenséget, amikor a környezeti változások nincsenek közvetlen hatással a szervezet egészére, csupán az egyes részlegekre, rekeszelő hatásnak nevezzük.³³ Ugyanakkor egy-egy régióban elért sikerek pozitív hatással lehetnek a szervezet egészére is, hiszen a központi egységek koordináló feladataik ellátása révén biztosítják azt, hogy az egyik térségben jól bevált munkavégzési módszert egy másik régió hasonló jellegű problémájára is alkalmazni lehessen.

³³ Dobák M. Antal Zs., 2010, Vezetés és szervezés: Szervezetek kialakítása és működtetése, Budapest: Aula Kiadó

3. Ábra: A Talibán szervezeti ábrája

Forrás: M. S. Afsar, M. C. Samples, U.S. Army; M. T. Wood, 2008., *The Taliban – An organizational analysis*, Military Review [online], Elérhetőség: <http://www.humansecuritygateway.com/showRecord.php?RecordId=23800>

3.2 Hatáskörmegosztás

Az előző alfejezetben ismertetett munkamegosztásnak a hatékony működését elősegíti a többvonalas szervezeti forma, melynek lényege, hogy az alárendelt részlegeket több szervezeti egység is utasíthatja a hatékonyabb működés érdekében.³⁴

A Talibán élén a szervezet alapítója, Mullah Muhammad Omar áll, akinek legfőbb segítsége az igazgatóság szerepkörét betöltő *Supreme Taliban Shura* vagy *Quetta Shura* nevű egység. Mullah Muhammad tehát a Shura tagjaival egyetértésben hozza meg a stratégiai döntéseket, melyeknek megfelelően később a különböző divíziók regionális parancsnokai önállóan hoznak operatív döntéseket, és stratégiai ügyekben javaslattevési jogkörrel is rendelkeznek. Ez alapján tehát decentralizált hatásköri rendszerrel rendelkezik ez a szervezet, hiszen a felső vezetés dönt az alapvető célkitűzésekkel kapcsolatban, de az alsóbb hierarchia-szinteken is rendelkeznek döntési jogokkal. Ez a hatáskörmegosztás azért is elengedhetetlen, mert nagyon nagy kiterjedésű, divizionális szervezetről beszélünk. Ráadásul a törzsi területek közti

³⁴ Dobák M. Antal Zs., 2010, *Vezetés és szervezés: Szervezetek kialakítása és működtetése*, Budapest: Aula Kiadó

ellentétek miatt az országban uralkodó megosztottság is indokolja a regionális szisztéma meglétét.

3.3 Koordináció és kommunikáció

„Mivel a koordinációs szükséglet annál erősebben jelentkezik, minél jellemzőbb a szervezeti egységek különbözősége, ezért korunk tendenciái min a koordináció fontosságát helyezik előtérbe. A koordináció stratégiai jelentőségűvé vált napjainkra, s a szervezeti formák kitüntetett fontosságú strukturális jellemzője.”³⁵

Ez az állítás az afganisztáni, állandóan változó környezeti feltételek között működő Talibán szervezet esetében különösen helytállónak bizonyul. A tálibok a koordinációs eszközök közül a strukturális koordinációs eszközökre fektetnek nagy hangsúlyt, hiszen a szervezeti diagram alapján is megállapíthatjuk, hogy számos törzskar segíti a szervezet munkáját. Jelentős szerepe van a Kapcsolattartó Irodának, melynek fő feladata, hogy összekötő kapocsként működjön a Talibán és más terroristaszervezetek (Al-Qaeda, HIG³⁶, TNSM³⁷, TTP³⁸) között. Ezek alapján specializált törzskarról beszélhetünk: szakmai kérdésben segíti a felső vezetés munkáját.

De nem csak ezt az egy koordinációs eszközt alkalmazzák a szervezet működtetése során. Amint azt a kulturális körülmények bemutatásánál már részleteztem, a vallásnak, ideológiának meghatározó szerepe van abban, hogy valaki a belép a Talibánba, így az sem kérdéses, hogy a személyorientált koordinációs eszközök nélkülözhetetlenek. Az iszlám vallás és a pastu törzs szokásjogainak keverékéből létrejövő világnézet erős szervezeti értékrendet nyújt a tálibok számára és megadja a szervezeti kultúra alapjait is.

A különösen jól teljesítő tálibokat természetesen pénzjutalmakban részesítik és státuszokhoz juttatják. Ezenkívül ami a vallási fanatizmus által vezérelt szervezetnél még inkább fontos: a

³⁵ A koordináció értelmezése; Dobák M. Antal Zs., 2010, Vezetés és szervezés: Szervezetek kialakítása és működtetése, Budapest: Aula Kiadó

³⁶ Hizb-i-Islami – Gulbuddin, Forrás: Jane’s Information Group, 2009., [online], Elérhetőség: <http://articles.janes.com/articles/Janes-World-Insurgency-and-Terrorism/Hizb-i-Islami--Gulbuddin-HIG-Afghanistan.html>

³⁷ Tehreek-e-Nafaz-e-Shariat-e-Mohammadi (Movement for the Enforcement of Islamic Laws), Satp, 2001., [online] Elérhetőség: <http://www.satp.org/satporgtp/countries/pakistan/terroristoutfits/TNSM.htm>

³⁸ Tehreek-e-Taliban Pakistan, Satp, 2001., [online], Elérhetőség: <http://www.satp.org/satporgtp/countries/pakistan/terroristoutfits/ttp.htm>

radikális nézeteket valló emberek átszellemülten küzdenek egy felsőbb jó érdekében. A Talibán vezetőinek legfőbb motivációja az elveik győzelemre segítése, és a kabuli hatalomátvétel reménye. Persze nem minden tálib hisz a dzsihád intézményében, sokan csupán létfenntartásból vagy szeretteik elvesztése miatt kialakult bosszúvágyból lesznek terroristák.

Ha figyelembe vesszük azt, hogy a Talibán egy nemzetközi szinten terroristacsoportnak elismert és üldözött szervezet, egyértelművé válik számunkra, a gyors és hatékony kommunikációnak kiemelkedő jelentősége van a mindennapi működésben. Ennek eszközeként persze nem csak a hagyományos értelemben vett kommunikációs csatornákat használják. A kémek, a titkosírás és titkos üzenetek különös jelentőséggel bírnak a szervezeten belüli utasítási és jelentési rendszerben. A titkos üzenetek egy speciális válfaja, a tálib ellenállókra jellemző úgy nevezett „éjszakai levelek” intézménye, ami azt jelenti, hogy a lázadók éjjelente fenyegetéseiket, illetve meggyőződéseiket tartalmazó, a Talibán pecsétjével ellátott üzeneteket tűznek ki országszerte.³⁹

4 AZ AFGÁN PÁRTOK MŰKÖDÉSE

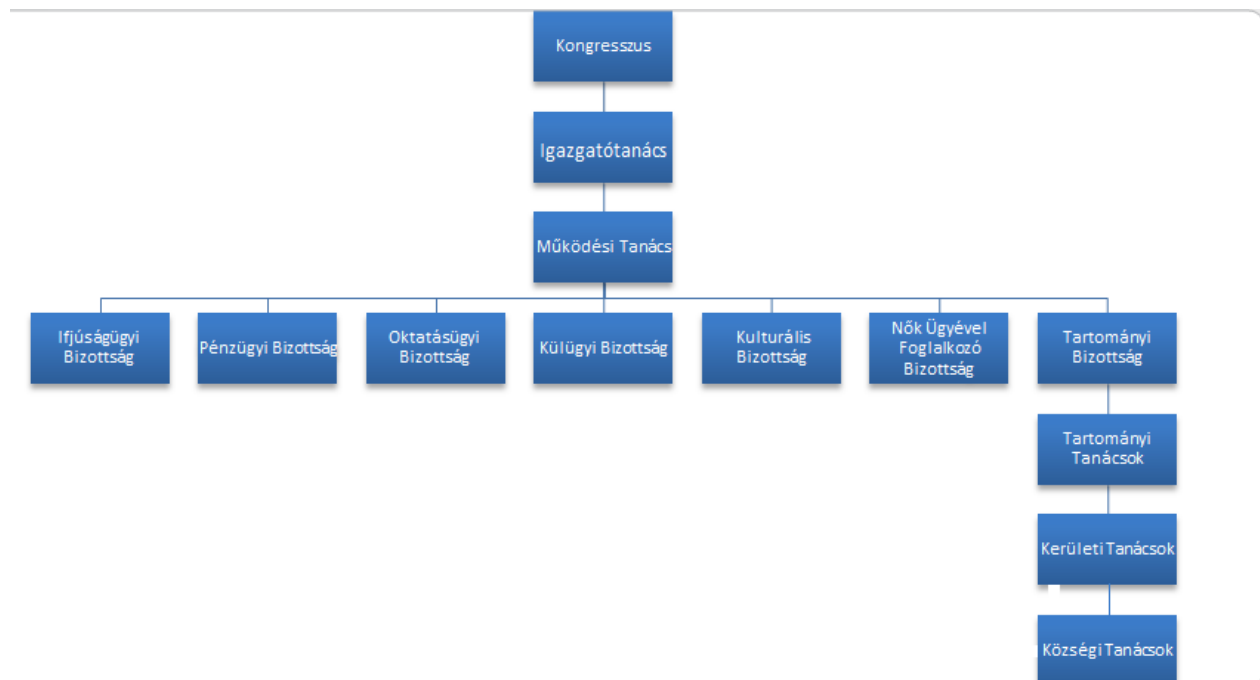
Ahogy a bevezetőben ismertettem, a táliboknak a jövőben esélye nyílhat arra, hogy részt vegyenek Afganisztán újjáépítésében és az ország demokratikus módon megvalósuló kormányzásában. Így a Talibán jelenlegi struktúrájának és tevékenységének bemutatása után a negyedik fejezetben szeretném leírni, jelenleg hogyan működnek az afgán pártok. Ezáltal kiindulási pontot kapunk ahhoz, hogy a táliboknak milyen szervezeti, működési változások kivitelezésére lesz szüksége, ha a jövőben pártokhoz hasonló jellegű szervezetként kívánnak működni.

³⁹ Jon Rabirotff, 2010., Chilling 'night letters' from Taliban intimidate Afghans, Stars and Stripes, [online], Elérhetőség: <http://www.stripes.com/news/chilling-night-letters-from-taliban-intimidate-afghans-1.127043>

4.1 Politikai pártok szervezeti felépítése

A pártok működését befolyásoló tényezők közül a 2.2 fejezetben a jogi, illetve kulturális környezetet ismertettem, most pedig áttérek a belső szervezeti felépítésük bemutatására. Strukturális szempontból jellemezve a pártokat kétféle dimenzióról beszélhetünk. Az egyik dimenzió a vertikális, amely azt mutatja meg, hogy a döntési hatáskörök felosztása hogyan valósul meg a felső vezetés és az alárendelt hierarchiaszintek között. Ezen perspektíva alapján elmondható, hogy az afgán pártok erősen centralizáltak. Ez azt jelenti, hogy a döntések a hierarchia csúcsán születnek, és az alsóbb szinteken csupán ezek végrehajtása folyik.⁴⁰

4. Ábra: A pártok szervezeti struktúrája

Forrás: National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2011., *Political Parties in Afghanistan: A Review of the State of Political Parties After the 2009 and 2010 Elections*, National Democratic Institute, [online]

Az előbb említett hatásköri rendszer gyakorlati megvalósulását az Afghan Mellat párt példáján keresztül szeretném bemutatni. A párt legfőbb döntéshozó szerveként a kongresszus működik, melynek hatáskörébe tartozik az igazgatótanács tagjainak és a pártelnöknek a kinevezése, ezenkívül a párt alapszabályának módosítása is. Az igazgatótanács jogosítványai közé sorolható a működési tanács tagjainak megválasztása és működésének felügyelete, míg a

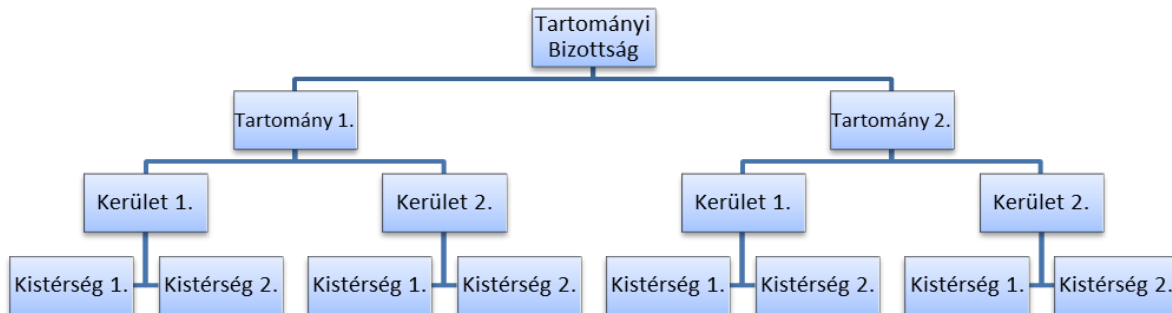
⁴⁰ Dobák M. Antal Zs., 2010, *Vezetés és szervezés: Szervezetek kialakítása és működtetése*, Budapest: Aula Kiadó

különböző bizottságok munkáját a működési tanács koordinálja.⁴¹ Erősen centralizált és egyvonalas⁴² szervezetről beszélhetünk.

A párt belső szervezeti felépítésének másik dimenzióját, a horizontálist vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a bizottságokat funkcionális alapon osztják fel, így külön-külön bizottság tevékenykedik oktatáspolitikai, pénzügyi vagy éppen külügyi kérdések területén. A bizottságok közti horizontális együttműködés azonban viszonylag laza, ez is többnyire, a szervezeten belüli erős centralizációnak köszönhetően, felülről irányított.

Amit még az Afghan Mellat esetében fontosnak találok kiemelni, az az, hogy a többi párthoz képest jól kiépített rendszerrel rendelkezik nem csupán országos, hanem helyi szinten is. Mint azt már dolgozatom korábbi részeiben is említettem, Afganisztán földrajzi adottságainak és törzsi hagyományainak köszönhetően rendkívül megosztott ország, így egy sikeres nemzeti politika kialakítása lehetetlennek tűnik a különböző területek közötti együttműködés megteremtése nélkül. Így e párt esetében létezik egy Provinciális Bizottság, mely felülről koordinálja a párt helyi képviseleteit.⁴³

5. Ábra: Az Afghan Mellat lokális szintjei, egyszerűsített módon ábrázolva

Forrás: National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2011., Political Parties in Afghanistan: A Review of the State of Political Parties After the 2009 and 2010 Elections, National Democratic Institute, [online], Elérhetőség: <http://www.ndi.org/files/Afghanistan-political-parties-july-2011.pdf>

⁴¹ National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2011., Political Parties in Afghanistan: A Review of the State of Political Parties After the 2009 and 2010 Elections, National Democratic Institute, [online], 20.

Elérhetőség: <http://www.ndi.org/afghanistan-political-parties-report>

⁴² Egyvonalas szervezet: „...az alárendelt egységek (személyek) csak egyetlen felsőbb szervezeti egységtől, személytől kaphatnak utasítást.”

⁴³ National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2011., Political Parties in Afghanistan: A Review of the State of Political Parties After the 2009 and 2010 Elections, National Democratic Institute, [online], 20.

Elérhetőség: <http://www.ndi.org/afghanistan-political-parties-report>

Az Afghan Mellat tehát azt a megoldást dolgozta ki, hogy az ország 34 közigazgatási provinciájában létrehozott egy-egy úgynevezett Provinciális Tanácsot. A provinciák még további kerületekre lettek felosztva, a kerületek pedig több nagyobb városból és kistérségi területükből épülnek föl. Kistérségi szinten 5-50 tagú községi csoportok, azaz 'Maraka'-k működnek, melyek maguk közül választják ki vezetőjüket, aki képviseli őket a kerületi tanácsban. A kerületi tanácsok pedig szintén választott vezérük által képviselik magukat az adott tartományi tanácsban.

Meg kell azonban jegyezni, hogy a földrajzi adottságokból, törzsi ellentétekből és a jól kiépített, egységes infrastruktúra hiányából adódóan az Afghan Mellat sem képes az ország összes tartományában ilyen szervezeti struktúrát kiépíteni és hosszútávon működtetni. (A felvázolt példa többek között Nangarhar provincia esetében áll fenn.) Viszont már a törekvés, hogy legyen egy jól működő lokális struktúra is nagy versenyelőnyt jelenthet, hiszen például a jelenleg hatalmon lévő kormányt sokszor éri az a kritika, miszerint Karzai sokkal inkább tekinthető Kabul polgármesterének, mintsem Afganisztán elnökének.⁴⁴

4.2 Pártokon belüli koordináció, kommunikáció

Bármilyen alaposan kiépített struktúrával is rendelkezhet egy adott szervezet, a gördülékeny és hatékony munkavégzés a megfelelő koordináció hiányában lehetetlen célkitűzés. Az afgán pártok ezen a területen mutatják az egyik legnagyobb hiányosságukat, hiszen magas fokú földrajzi diverzifikáltságuk ellenére sem alkalmaznak megfelelő koordinációs eszközöket.

A koordinációs eszközök khandwallai csoportosítását alapul véve, azt mondhatjuk, hogy az afgán pártoknál csupán személyorientált koordinációs eszközökről beszélhetünk.⁴⁵ Az előző alfejezetben vázolt struktúra ideiglenes, pótlólagos kiegészítése különböző szervezeti megoldásokkal nagyon ritkán fordul elő, tehát a strukturális koordinációs eszközök nem játszanak jelentős szerepet. Azonban a legtöbb párt nem rendelkezik írásban rögzített alapszabállyal vagy állandó működési renddel, tehát technokratikus eszközöket sem használnak az egységek összehangolására.

⁴⁴ National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2011., Political Parties in Afghanistan: A Review of the State of Political Parties After the 2009 and 2010 Elections, National Democratic Institute, [online], 20.

Elérhetőség: <http://www.ndi.org/afghanistan-political-parties-report>

⁴⁵ Khandwalla (1975) szerint a koordinációs eszközöket három csoportba sorolhatjuk: strukturális, technokratikus és személyorientált. Dobák M. Antal Zs., 2010, Vezetés és szervezés: Szervezetek kialakítása és működtetése, 152.o., Budapest: Aula Kiadó

A vallási, kulturális környezetnek köszönhetően azonban a személyorientált koordinációs eszközök viszonylag nagy befolyással bírnak a párt működésére. A személyiségükönél fogva kiválasztott vezetők nem csupán politikai irányvonalat, hanem követendő ideológiát és erős szervezeti kultúrát is meghatároznak a párttagok számára.

A koordinációs eszközöket más szempontból vizsgálva megkülönböztethetünk vertikális és horizontális koordinációt.⁴⁶ Korábban már említettem, hogy a horizontális összehangolás a pártokon belül nagy hiányosságokat mutat. Az egymásnak alá- és fölérendelt szervezeti egységek között az összeegyeztetés általában utasítások és jelentések formájában valósul meg. Az afgán pártok esetében, ahogy azt a 'Politikai pártok szerepe' alfejezetben is bemutattam, az alulról felfelé való visszacsatolás legtöbbször nem valósul meg. A hierarchia csúcsán lévő személy, illetve a kongresszus dönt minden kérdésben, az alsóbb szinteken lévő egységek, személyek pedig a rendelkezéseknek megfelelően cselekednek. Azonban a véleményformáláshoz szükséges információáramlás felülről történő akadályoztatásának következtében az alsóbb szintek nem képesek egy-egy intézkedés releváns megítélésére.

5 VÁLTOZÓ POLITIKAI KÖRNYEZET: AFGÁN-AMERIKAI-TÁLIB TÁRGYALÁSOK

Mielőtt dolgozatom utolsó részében áttérnék a Talibán működésében szükséges változások feltárására, szeretném röviden összefoglalni azt, hogy jelen pillanatban hogyan is állnak a háromoldalú béketárgyalások a nyugati erők, Karzai kormánya és a tálibok között. Ez azért fontos, mert így jobban megérthetjük azt, hogy a Talibán párt jellegű szervezetként való működésének milyen lehetőségei vannak, illetve hogy az átalakulás milyen veszélyeket rejt magában.

5.1 Többoldalú béketárgyalások

Az amerikai csapatok 2001-es bevonulását követően 2010. fordulópontnak számít az afganisztáni helyzet alakulásában. Ebben az évben ugyanis világossá vált, hogy mind Karzai kormánya, mind az amerikai titkosszolgálat már egy ideje kapcsolatot tart fenn a tálibok

⁴⁶ Dobák M. Antal Zs., 2010, Vezetés és szervezés: Szervezetek kialakítása és működtetése, 158. o., Budapest: Aula Kiadó

vezetőivel, habár korábban ezt mindig határozottan tagadták az érintettek. Ezenkívül a pakisztáni hatóságok ekkoriban vállalták fel először nyíltan, hogy összeköttetések vannak a felkelőkkel, és képesek arra, hogy elősegítsék a tálibokkal való tárgyalások előmenetelét.

Habár változások észlelhetők minden irányból, és úgy tűnik, a politikai harc résztvevői hajlanak a megegyezésre, korántsem beszélhetünk egyszerű megvalósításról. Ennek főbb okai közé sorolható, hogy a különböző felek nagyon eltérő elképzelésekkel rendelkeznek a béketárgyalások kimeneteléről. Az Amerikaiak kezdik úgy érezni, túl sok időt és pénzt fektettek már be az afganisztáni misszióba, ezért 2014 végéig ki akarják vonni csapataikat az ország területéről. Eközben Karzai kormánya bár népe függetlenségét és a nemzetközi csapatok kivonását támogatja, fél attól, hogy a békefenntartó nyugati erők segítségével nélkül képtelen lesz hatalmon maradni. Pakisztán szintén különös szereppel bír ebben a problémában, hiszen 2001. óta kormányuk végig tagadta azon vádakat, miszerint összejátszanak a tálibokkal, mostanában viszont mégis azt hangoztatják, hogy összekötő kapocsként kívánnak fellépni az afgán vezetők és a Talibán között a béketárgyalások előmozdítása céljából.⁴⁷

Továbbá a szituáció nehézségét növeli, hogy a résztvevők egymás háta mögött is hoznak külön-megállapodásokat. A tárgyalások állásáról szóló nemzetközi nyilatkozatokban meg aligha lehet hinni, hiszen a legtöbb „nevük elhallgatását kérő” informátorok által nyújtott tájékoztatáson alapszik. Így elképzelhető, hogy egy-egy ilyen jelentés csupán a pszichológiai hadviselés újabb fegyvere, melynek célja zavarkeltés és a tárgyaló felek közti bizalom megtörése.

Az afganisztáni konszolidációhoz vezető út során mindenképpen mérföldkönek számított a második bonni konferencia is, amelyet 2011 decemberében, 10 évvel az első bonni konferencia után tartottak. 85 állam és 16 nemzetközi szervezet ült ismét tárgyalóasztalhoz, hogy megvitassák Afganisztán helyzetét a nemzetközi katonai egységek 2014-es kivonulását követően. A nyugati államok és segélyszervezetek biztosították róla az afgán vezetést, hogy nem hagyják magára az államot 2014 után sem, és továbbra is támogatást fognak nyújtani a békefenntartáshoz és az ország újjáépítéséhez. A zárónyilatkozatban azonban rögzíteni akarják az afgánok

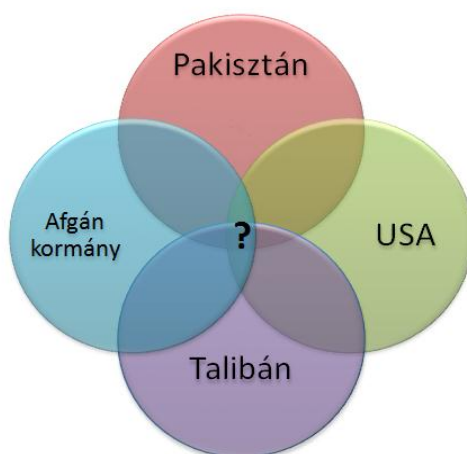
⁴⁷ Thomas Ruttig, 2011. , The Battle for Afghanistan - Negotiations with the Taliban: History and Prospects for the Future, New America Foundation, [online] Elérhetőség: http://security.newamerica.net/publications/policy/negotiations_with_the_taliban

kötelezettségeit is, és biztosítani az egész régió stabilitását, beleértve a pakisztáni, iráni és indiai területeket is.⁴⁸

5.2 A konszolidáció lehetséges kimenetelei

Habár az egyeztetések a tálibokkal már javában folynak, az említett bonni konferencián mégsem képviseltették magukat. A nemzetközi megítélés szerint még mindig terroristacsoportként tekintenek a Talibánra, melynek tagjaival nem lehet demokratikus módon, erőszakmentesen, tárgyalóasztalnál megegyezésre jutni. Hamid Karzai elnök ezért is szorgalmazza azt, hogy azon tálib vezetők nevei, akik nem köthetők a terroristacselekedetekhez, kerüljenek ki az Egyesült Államok terroristákat számon tartó adatbázisából.

6. Ábra: Vajon létrejöhet-e egy mindenki érdekeit figyelembe

Ugyanakkor az Egyesült Államok diplomatái is igyekeznek minél jobb viszonyt kiépíteni a tálibokkal. Folyamatosan hangoztatják, hogy a Talibán reintegrálása az afgán politikai színtérbe hosszútávon elengedhetetlen. A Fehér Ház és Németország is a kezdetektől fogva támogatta a tálibok katarai sajtóirodájának megnyitását, mely kiváló kezdet lehet az afganisztáni nemzeti egység helyreállításához.⁴⁹ Azonban kihangsúlyozták azt is, hogy ehhez a táliboknak fontos változtatásokat kell véghezvinni. Az afganisztáni politikai szerepük visszanyeréséhez és a

⁴⁸ MTI, 2011., Bonni konferencia: Afganisztán a jövőben is számíthat nemzetközi támogatásra, Galamus-csoport, [online], Elérhetőség: http://galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=105238%3Abonni-konferencia-afganisztan-a-joevben-is-szamithat-nemzetkoezi-tamogatasra&catid=104%3Akuelfoeldi-hirek-20114-negyedev&Itemid=114

⁴⁹ BBC, 2012., Afghan Taliban back Western proposal for Qatar office, BBC News Asia, [online], Elérhetőség: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-16394107>

béketárgyalásokban való aktív részvételhez a következő előfeltételeknek kell megfelelniük: fel kell hagyniuk mindenféle erőszakos cselekménnyel, minden kapcsolatot meg kell szakítani az al-Kaidával és el kell fogadniuk a jelenlegi afgán alkotmányt.⁵⁰

A kérdés tehát továbbra is nyitott: vajon képesek-e az együttműködésre a különböző érdekekkel rendelkező felek? A Talibán végső célja valóban az egységes, független, iszlám Afganisztán létrehozása, és akkor ennek megfelelően képes letenni a fegyvert? Vagy a hatalom mindenáron történő visszaszerzése és egy szélsőséges iszlám diktatúra bevezetése a cél, melynek egyetlen hatékony eszköze a terror?

Ezekre a kérdésekre nehéz, sőt talán lehetetlen helyes választ adni, de tegyük fel, hogy a tálibok az erőszakmentes kormányzásban való részvétel mellett döntenek. Ebben az esetben a korábbiakban bemutatott afgán politikai rendszer, illetve a nyugati erők által diktált normák alapján milyen szervezeti változások szükségesek a Talibánon belül? Alkalmas-e a struktúrája és vezetési stílusa politikai pártként való működésre? Dolgozatom utolsó fejezetében ezekben a témakörökben fejtem ki álláspontom.

6 TALIBÁN DEMOKRATIKUS KÖNTÖSBEN

6.1 A tálib szervezeti struktúra értékelése a demokratikus berendezkedésű pártok tükrében

Amennyiben összevetjük az afgán politikai színtéren jelenlévő pártok és a Talibán szervezeti struktúráját, sokféle hasonlóságot és különbséget találunk. A kérdés csupán az, mely strukturális tényezők azok, melyekben a Talibánnak változtatnia kellene a közeljövőben, hogy a környezete által elismert és a belső adottságait optimálisan kihasználó politikai erővé váljon Afganisztánban.

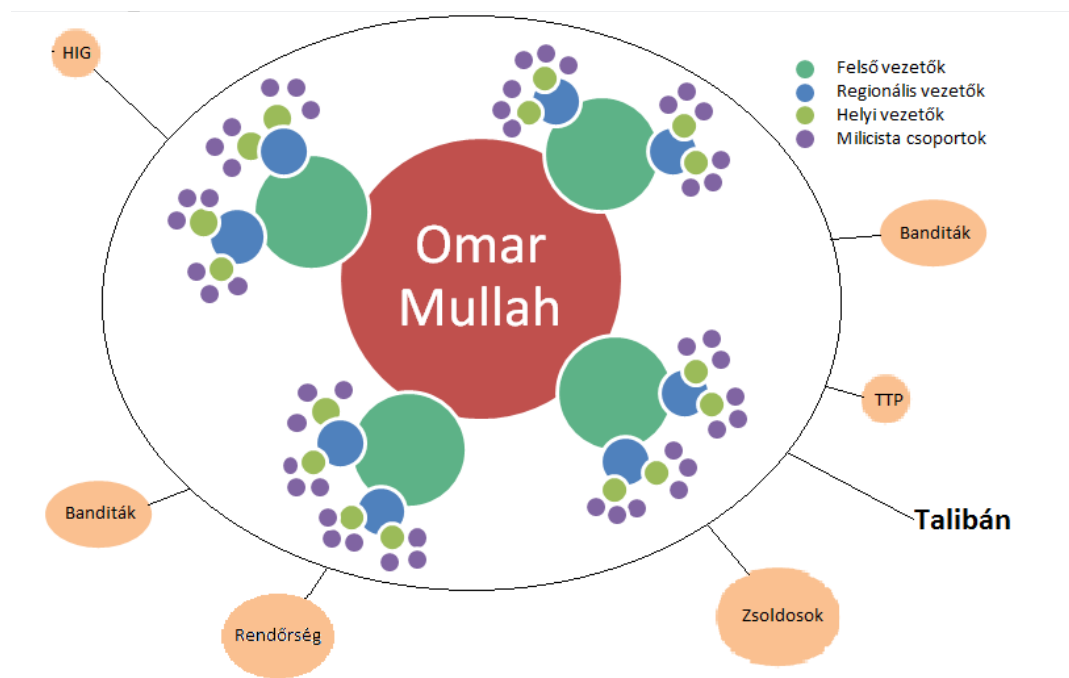
Az eddigi elemzéseim alapján elsőre úgy tűnik, hogy az afganisztáni pártok többsége igyekszik regionális alapon szerveződni, decentralizált struktúrát kiépíteni. Azonban ha figyelembe vesszük, hogy a gyakorlatban a döntési hatáskörök a legfelsőbb vezetőkhez tartoznak,

⁵⁰ Thomas Ruttig, 2011. , The Battle for Afghanistan - Negotiations with the Taliban: History and Prospects for the Future, New America Foundation, [online] Elérhetőség: http://security.newamerica.net/publications/policy/negotiations_with_the_taliban

sokkal inkább centralizált működéssel jellemezhetjük a pártokat. Ezzel szemben a Talibán elsősorban egy decentralizáció mentén működő szervezetként írható le. Olyannyira decentralizált szervezetről van szó, hogy sokszor találkozhatunk olyan megfogalmazásokkal, amelyek azt mondják, hogy a Talibán nem is egy egységes szervezet, hanem túlnyomórészt karizmatikus vezetők köré kiépült, kapcsolati hálózatok összessége, melyben Omar Mullah fogja össze a különböző szálakat.⁵¹ (6. Ábra)

A decentralizáció megvalósításának persze vannak bizonyos előfeltételei is: többek között az is, hogy az információáramoltatás megfelelő mennyiségű és minőségű legyen az egész szervezetben belül. A tálibok esetében nem csak a felsőbb vezetők, hanem az alattuk és körülöttük elhelyezkedő szervezeti egységek is rendelkeznek döntéshozó jogkörrel, melyhez biztosítják számukra a megfelelő ismereteket. A lényege ennek a működésnek, hogy alkalmazkodjanak a környezeti kihívásokhoz, földrajzi adottságokhoz és törzsi viszonyokhoz. Tehát a helyi vezetők a szervezet közös stratégiáját az adott kistérségi körülményekhez leginkább alkalmazkodó operatív módszerek segítségével valósítják meg.

7. Ábra: A Talibán kapcsolati hálózata

Forrás: Giustozzi A., 2010., Negotiating with the Taliban: Issues and Prospects, The Century Foundation, [online]

⁵¹Giustozzi A., 2010., Negotiating with the Taliban: Issues and Prospects, The Century Foundation, [online], Elérhetőség: <http://tcf.org/publications/2010/6/pb716>

Ahogy azt az afgán pártok struktúrájának leírásakor is említettem, Afganisztán törzsi és földrajzi megosztottságának köszönhetően rendkívül nagy jelentőséggel bír, ha egy szervezet - mely országos sikereket szeretne elérni- jól kiépített lokális szisztémával is rendelkezik. Ezt az Afghan Mellat párt is felismerte, és a többi párttal ellentétben folyamatosan igyekszik minél nagyobb országos lefedettséget elérni. Azonban e cél elérése nehezen valósítható meg egy erősen centralizált döntéshozatali modell mellett. A Talibán esetében viszont nem csupán törekvésről beszélhetünk, hiszen a szerveződés eredetileg is egymástól távol eső, vidéki medreszékből indult ki, így a széles területi lefedettség alapvető építőeleme a csoportosulásnak. A legalsóbb szinten egy-egy helyi parancsnok és a köré szerveződő önkéntes harcosok csoportja áll. Több-kevesebb ilyen csoport kialakít egy közös kapcsolati hálót, melynek élén egy kerületi szintű tálib vezető áll. Tartományi szinten ezekből a kerületi csoportosulásokból egy még nagyobb szervezeti háló rajzolódik ki, melynek középpontjában a provinciavezető áll. A tartományvezetők közül jó néhányan a Talibán országszerte elismert vezetői közé tartoznak. Végül a tartományvezetők együttműködését további országos tálib irányítók segítik.⁵² Ez a struktúra persze elsősorban elméletben működik, és a gyakorlatban nem valósul meg mindenhol hiánytalanul ez a három- illetve adott esetben négy szintű hierarchia. Egy azonban biztos, ez a felépítés mindenképpen előnyt jelentene a táliboknak egy majdani parlamenti választáson való jó szerepléshez, ahol a széleskörű szavazóbázis kulcsfontosságú tényező.

6.2 Alkalmazkodás a jogi környezethez

A jogi környezethez való alkalmazkodás minden legálisan működtetett szervezet számára elengedhetetlen. Így amennyiben a Talibán részt kíván venni az afganisztáni demokrácia építésében és az ország irányításában, el kell fogadnia és tevékenysége során meg is kell felelnie az afgán alkotmányokban előírtaknak. Afganisztánban a jelenleg hatályban lévő alkotmányt 2004. január 26-án Hamid Karzai elnök hagyta jóvá.⁵³ Ugyanakkor a tálibok is rendelkeznek egy Viselkedési Szabályzattal. Ennek a neve *Layha*, amelynek legfrissebb verzióját 2010-ben fogadta el a *Quetta Shura*, azaz Vezetői Tanács. Ez egyfajta kódexe a táliboknak, amely szigorúan

⁵² HOW THE TALIBAN ARE ORGANIZED AND HOW THEY FUNCTION, Giustozzi A., 2010., Negotiating with the Taliban: Issues and Prospects, The Century Foundation, [online], Elérhetőség: <http://tcf.org/publications/2010/6/pb716>

⁵³ Embassy of Islamic Republic of Afghanistan – Warsaw, The Constitution of the Islamic Republic of Afghanistan , Elérhetőség: <http://www.afghanembassy.com.pl/cms/en/afghanistan/the-constitution>

szabályozza a csoportosulás tagjainak életét. Akárcsak egy-egy ország alkotmánya vagy a cégek alapszabálya, ez is több fejezetből épül fel, és többféle területre is kiterjedő előírásokat tartalmaz. A Layhában meghatározzák, hogy a tálib felkelők milyen magatartást tanúsítsanak a harcokban, hogyan viselkedjenek a civil lakossággal, az ellenséggel vagy éppen saját bajtársaikkal. Azonban ez a dokumentum nem csupán egy egyszerű szabálykönyv, hanem az iszlám vallás tanításaival átszőtt, a helyes cselekvésre ösztönző, lelkesítő hitvallása is a táliboknak.⁵⁴

A kérdés viszont az, hogy a Talibán működése mennyire is áll összhangban az afganisztáni törvényekkel. Ha a korábban már említett politikai pártokról szóló törvénykezést alaposabban átolvassuk, a harmadik fejezete egyértelművé teszi, hogy a táliboknak sok minden belső szervezeti jellemzőjükön kéne változtatniuk, ha hivatalos pártként kívánnak részt venni a politikai életben. Például a törvény második fejezete, amely a pártok finanszírozási formáit hivatott szabályozni, egyértelműen kimondja, hogy a pártoknak kötelességük nyilvánosságra hozni pénzügyi forrásaikat, illetve költségeiket.⁵⁵ Ezenkívül azt is meghatározza, hogy egyáltalán milyen forrásokhoz fordulhatnak a pártok. Ezek között viszont az általam említett két fő erőforrása a táliboknak, az illegális máktermesztésből befolyó jövedelem és a külföldről jövő anyagi támogatás, nem szerepel. Így hát a táliboknak ezen a téren is komoly változtatásokat kéne alkalmazniuk.

Továbbá az állampolgárok jogok kérdéskörben is vannak eltérések a Layhában leírtak és a az afganisztáni alkotmány rendelkezései között. Elsőként az alkotmány második fejezetének 17. cikkelye kimondja, hogy a civilek otthona olyan magántulajdon, melybe a tulajdonos engedélye vagy bírói végzés hiányában belépni, átkutatást tartani szigorúan tilos. Ezzel szemben a Layha 12. fejezetében, egészen pontosan a 72. cikkelyben azt írják, hogy rendkívül sürgős esetben a kerületi tisztviselő engedélyével és két idősebb helyi tálib kíséretében a mudzsáhidoknak jogában áll a lakosság otthonaiba való belépés.⁵⁶

Végül, de nem utolsó sorban, szeretném megemlíteni a tálib szemlélet és az alkotmány között fennálló, egyik legalapvetőbb különbséget: az alkotmány első fejezetének második

⁵⁴ Kate Clark, 2011., The Layha Calling the Taleban to Account, AAN (Afghan Analysts Network), Elérhetőség: <http://aan-afghanistan.com/index.asp?id=1894>

⁵⁵ Political Party Law, The Electoral Knowledge Network, Electoral Materials, Afghanistan, Elérhetőség: <http://aceproject.org/ero-en/regions/asia/AF/Afghanistan%20-%20Political%20Party%20Law.pdf/view>

⁵⁶ A Layha angol fordítása alapján. AAF, 2011., The Layha: Calling the Taleban to Account, Afghanistan Analysts Network, [online], Elérhetőség: <http://aan-afghanistan.com/index.asp?id=1894>

cikkelye kimondja, hogy Afganisztánban bármely felekezethez tartozó embernek joga van a szabad vallásgyakorláshoz. Viszont a tálibok köztudottan radikális iszlám nézeteket vallanak, és a Layhában többször is a dzsihádra, vagyis az Allah nevében, az iszlám vallás győzelméért folytatott harcra hivatkozva alapozzák meg tevékenységük jogosságát. Így összeférhetetlennek tűnik, hogy az iszlám országának létrehozásán fáradozó, akár erőszakos eszközöket is alkalmazó tálibok szabad vallásgyakorlási jogot biztosítsanak az Afganisztánban élőknek.

A tálibok cselekedetei azonban nem csak helyi szinten ütköznek jogi akadályokba, hanem sok aspektusukban sértik a nemzetközi jogi szabályozást is. Elsősorban gondolok itt a nemzetközi humanitárius jog rendelkezéseire, mely egyértelműen elutasítja az erőszak bármi nemű formáját, és az emberi lények megkülönböztetéseket nem ismerő védelmét állítja középpontba.⁵⁷ Ezzel szemben a tálibok köztudottan nem vetik el az erőszak alkalmazását, ha egy magasabb célért vívott harc megnyeréséről van szó. Az emberrablás, az öngyilkos merényletek elkövetése vagy éppen a kínzás vallatási eszközként való alkalmazása minden bizonnyal szemben áll a humanitárius joggal, tehát a jövőben ezeket a táliboknál bevett gyakorlatokat a Talibán felső vezetésének vissza kell szorítania.

Azonban a tálibok megítélését nem szeretném csupán egy nézőpontból megközelíteni, hiszen a Layha rendelkezéseiben több olyan bekezdés is található, mely a könyörületességet és a civilek védelmét hivatott szolgálni. Például a 12. fejezet 70. cikkelyében kifejezetten tiltják az emberek megcsonkítását: fülének, orrának vagy éppen ajkának a levágását. Emellett büntetés jár az erőszakos pénzgyűjtésért vagy a szent harc nevében elkövetett fegyverelkobzásokért is. A legfrissebb változata a tálibok szabálykönyvének tehát sok olyan rendelkezést tartalmaz, amely egyre inkább megfelel a nyugati, humanitárius normáknak. A kérdés viszont az, hogy ha minden tálibnak kötelessége ezek szerint a szabályok szerint cselekednie, akkor miért hallani most is naponta olyan afganisztáni tudósításokat, melynek középpontjában a tálibok civilek ellen elkövetett erőszakos cselekedetei állnak. Illetve az öngyilkos merényletek engedélyezése és a civilek védelmének említése nem teszi alapvetően ellentmondásossá az egész szabálykönyvet?

⁵⁷ ICRC, 2010., War and international humanitarian law, International Committee of the Red Cross [online], Elérhetőség: <http://www.icrc.org/eng/war-and-law/overview-war-and-law.htm>

6.3 A személyes vezetés szerepe

„A személyes vezetés (...) a szervezeti célok elérése érdekében a beosztottakra gyakorolt befolyást jelenti, s mindenekelőtt a vezető-beosztott kapcsolat személyes, összefogó-mozgósító tevékenységére fókuszál.”⁵⁸

Az előző fejezetben tárgyalt, jogi környezethez való illeszkedés témaköre egy újabb nagyon fontos kérdést vet föl: a személyes vezetés, Mullah Omar vezetői egyénisége vajon mekkora befolyással bír a Talibán működésére? Hiszen a Layha rendelkezései mind Mullah Omar vezetői szerepét erősítik, őt nevezik meg a tálibok egyetlen evilági urának, és bizonyos dolgok csak az ő engedélyével történhetnek meg. Ugyanakkor, mint ahogy arra már korábban rávilágítottam, a Talibán egy nagyon szerteágazó szervezet, mely ráadásul decentralizált döntéshozatali rendszerrel működik, így megkérdőjelezhető, hogy a való életben mekkora hatalommal bír Mullah Omar.

Ha a vezetői szerepkör alfejezet elején ismertetett fogalmából indulunk ki, akkor először is azt kell tisztáznunk, mi is Mullah Omar szerint az a szervezeti cél, melynek érdekében utasításokat kell adnia a tálib hierarchiában alatta állóknak. Sokan úgy gondolják, hogy a jelenleg folyó amerikai-afgán-tálib tárgyalások csupán a tálibok rövidcélú érdekeit szolgálják, azaz hogy tálib vezetőket hozzanak ki az amerikai börtönökből.⁵⁹ Ebben az esetben Mullah Omarnak nem áll érdekében alapvető vonásaiban megváltoztatni a tálibok harcmódorát, mindennapos tevékenységét. Azonban, ha a tálibok spirituális vezetője maga is hajlana egy valódi békére a nyugatiakkal, akkor már mindjárt más lenne a helyzet, és bizonyosan tenne olyan erőfeszítéseket, amelyek a tálibok erőszakmentes politikában vállalt jövőbeni szerepét segítenék.

A helyzet viszont közel sem olyan könnyű, hiszen a tálibok az elmúlt 10 év harcai során nagyon sok tapasztalt harcost, vezetőt veszítettek el, köztük főként olyan embereket, akiknek a megbízhatóságán nyugodott Omar Mullah hatalma is. Amennyiben a belső hatalmi kör, illetve a tálib hierarchia meggyengül, könnyen lehet, hogy Omar Mullah nem fogja tudni érvényesíteni

⁵⁸ Dobák M. Antal Zs., 2010, Vezetés és szervezés: Szervezetek kialakítása és működtetése, Budapest: Aula Kiadó

⁵⁹ Raf Sanchez and Peter Foster, 2012, Taliban leader Mullah Omar 'sent letter to Barack Obama', The Telegraph [online], Elérhetőség: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/afghanistan/9060564/Taliban-leader-Mullah-Omar-sent-letter-to-Barack-Obama.html>

akarát a szervezet legalsóbb szintjein. Hiszen gondoljunk bele, hogy a vezető az összefogó-mozgósító szerepét elsősorban azáltal látja el, hogy kijelöli az elvégezni kívánt feladatokat, ezeket a célokat a kommunikációs csatornái segítségével eljuttatja a szervezet többi tagjához, és motiválja az alatta állókat ezek elvégzésére. Azonban ha a kulcsfontosságú középvezetőket, Omar Mullah szűk bizalmi körének kiemelkedő alakjait rabul ejtették vagy megölték a szövetséges erők, akkor a lefelé történő kommunikáció komoly akadályokba ütközhet. Mindemellett nem csak vezető beosztású tálibok, de harcosok is magas számban haltak meg az elmúlt évek fegyveres összecsapásainak köszönhetően, így a jelenlegi Talibánban nagy arányban vannak az újoncok. Az ifjú ellenállók pedig még nem rendelkeznek elég tapasztalattal és nehezebben bírhatóak engedelmeskedésre.⁶⁰

További kérdéseket vet fel a tálibok esetében a motiváció kérdésköre. Hiszen ahogy a Talibán működésének leírásánál említettem, fő motivációt a tálibok számára az iszlámba vetett hit, az Afganisztán függetlenségért vívott harc, pénzbeli juttatások és a személyes bosszúvágy nyújt. Ezek közül a hit segítségével, a függetlenség elérésének a reményével és anyagi eszközökkel egy erőszakmentességre irányuló szemléletváltás kivitelezhetőnek tűnik. Azonban bármekkora hatással is van a tálibokra Omar Mullah, a személyes bosszúvágy terén nem rendelkezik kellő befolyással. Az öngyilkos merényleteket, amerikai és külföldi célpontok ellen elkövetett támadásokat legtöbbször a reményüket vesztett, végletekig elkeseredett és bosszúéhes tálib közemberek követik el, akik nem feltétlenül parancsra cselekszenek. Ezen emberek elérése komoly erőfeszítéseket igényelne a tálib felső vezetéstől.

7 KONKLÚZIÓ: A MEGVALÓSÍTÁS LEHETŐSÉGEI ÉS VESZÉLYEI

Dolgozatom zárásaként szeretném összefoglalni véleményem szerint milyen lehetőségek, illetve veszélyek rejlenek abban, ha a tálibokat bevonják az afganisztáni kormányzásba, illetve milyen módon is valósulhat ez meg. A politikai környezetet tekintve a legfrissebb hírek nem kecsegtetnek túl sok reménnyel, hiszen az elmúlt hetekben sok olyan atrocitás érte a tálibokat, amelyek miatt – ha csak ideiglenesen is, de - úgy tűnik, elutasítják a külföldi erőkkel és a Karzai-

⁶⁰ Tom. A. Peter, 2012., Taliban talks: Does Mullah Omar speak for his footsoldiers?, The Christian Science Monitor, [online], Elérhetőség: <http://www.csmonitor.com/World/Asia-South-Central/2012/0104/Taliban-talks-Does-Mullah-Omar-speak-for-his-footsoldiers>

kormányval a béketárgyalások folytatását. Ezek között a sorsfordító jelentőségű események között szerepel például a februárban, külföldi katonák által elkövetett Korán-égetés vagy éppen a március eleji átokfutás, amikor egy amerikai katona 16 civilt mészárolt le brutálisan.

Ez utóbbi különösen jól tükrözi azt, hogy a háború mennyire személyiségtorzító hatással van az emberekre: mind azokra, akik civil szenvedői a harcoknak, mind a katonákra, akik hosszú időn keresztül kénytelenek embertársaikat gyilkolni. Ezzel én leginkább akkor szembesültem először, amikor egy amerikai hölgygel való beszélgetésem során kiderült, hogy kaliforniai otthonuk környékén pár évvel ezelőtt egy Afganisztánból visszatért katona hajléktalanokat kezdett el ölni, mert nem tudta tovább türtőztetni magát. Ezt a kis történetet csak azért említettem, mert a korábbiakban felvettem azt a kérdést, hogy mennyire is formálható át a tálib lázadók gondolkodásmódja. Az amerikai példa tükrében én úgy gondolom, hogy egy ilyen csoportosulás (melynek a jelenleg aktív tagjai azon huszonéves fiatalok, akik életük nagy részét háborús körülmények között töltötték és a halál, öldöklés, bosszú és gyász közvetlen közelében szocializálódtak) szemléletmódjának teljes mértékű megreformálása kivitelezhetetlen.

Ezt a gondolatot továbbvezetve szeretném megemlíteni: habár szerintem teljes átalakulás nem is várható a Talibántól, talán a mérsékeltebb irányzat elhatárolódása az elvakult, fanatikusan dzsihádisták egységektől célravezető megoldást jelenthetne. Hiszen nem szabad megfélemlenünk arról, hogy egy olyan jelentős szavazóbázissal rendelkező, és sok, az afgán nép számára valóban fontos, tradicionális értéket képviselő szervezetről van szó, melynek a kormányzásból való kizárása ellehetetleníti egy egységes Afganisztán létrehozását. Ehhez kapcsolódva említeném meg azt is, hogy elsőre talán külsőségnek tűnhet, de rövidtávon (amíg a tálibok politikai ereje megszilárdul és demokratikus törekvéseik mindenki számára világossá válnak) mégis talán kifizetődő lenne egy névváltoztatás is. Hiszen a „Talibán” szót halva az emberek nagy többsége terroristákra, afgán ellenállókra, öngyilkos merénylőkre asszociál.

Természetesen akár teljes szervezeti átalakításról, akár csak a mérsékeltebb gondolkodású rész kiválásáról lenne szó, a folyamatban mindenképpen irányító szerepet kell betöltenie a vezetőnek. A kérdés csupán az marad, hogy ez a vezető, aki egyengeti a tálibok szervezeti átalakulásának útját Omar Mullah lesz vagy esetleg egy másik, a nyugatiak felé nyitottabb vezér? Véleményem szerint nem lenne a leghitelesebb az erőszakot elvető, demokratikus értékeket képviselő, egységes Afganisztánért dolgozó tálibok élén egy olyan vezéregyéniség, aki az elmúlt

10 év során a világ legrettegettebb terrrorszervezeteivel ápolt szoros kapcsolatot, aki annak idején Osama Bin Ladent is rejtegette az amerikaiak elől, vagy éppen aki több ezer embert áldozott fel szemrebbenés nélkül egy magasabbnak hitt cél érdekében. Viszont vajon bármely más tálib vezető képes lenne arra, hogy olyan személyi kultuszt építsen ki magának, amilyen Omar Mullah-t övezi? Bárki is vezesse a tálibokat a változás útján, egy biztos a megfelelő eszközöket kell ahhoz felhasználni, hogy az átalakulás sikeres legyen. Meg kell győznie az alárendelt embereket arról, hogy a közös cél Afganisztán belső viszonyainak rendezése, az önállóságuk visszanyerése és kultúrájuk megőrzése. Az erőszakos hittedjesztést, a nők elnyomását és az iszlám nevében elkövetett terrorcselekményeket pedig vissza kell szorítaniuk.

Úgy gondolom, hogy ez az átalakulás nem lehetetlen, hiszen egy olyan szervezetről beszélünk, amely az elmúlt 20 év során a legszélsőségebb körülmények között is, a változó politikai helyzethez (ugyan sajátos módon) alkalmazkodva fennmaradt az afgán politikai színtéren. Ráadásul jelenleg Afganisztánban a Hamid Karzai vezette kormány sem örvend teljes népszerűségnek, hiszen az országban virágzik a korrupció, soha nem látott mértéket öltött az ópium-előállítás és a háborús helyzet sem látszik igazán mérséklődni. Így hát amennyiben a Talibánnak sikerül döntésre jutnia egy a szervezet működését alapjaiban megváltoztató, új stratégia bevezetéséről, és egy részletesen kidolgozott megvalósítási tervet is képesek megfelelően menedzselni, az afgán nép számára jó lehetőség nyílik belügyeik stabilizálására.

8 IRODALOMJEGYZÉK

AAF, 2011., The Layha: Calling the Taleban to Account, Afghanistan Analysts Network, [online], Elérhetőség: <http://aan-afghanistan.com/index.asp?id=1894>

[Letöltve: 2012. 03. 10.]

ace-The Electoral Knowledge Network, 2004., Afghanistan- Political Party Law, Elérhetőség:

<http://aceproject.org/ero-en/regions/asia/AF/Afghanistan%20-%20Political%20Party%20Law.pdf/view>

[Letöltve: 2012. 03. 11.]

Baker A., Kunduz, 2009, How Crime Pays for the Taliban, Time Magazine – World, [online], Elérhetőség:

<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1919154,00.html#ixzz1oHIusNQq>

[Letöltve: 2012. 03. 10.]

BBC, 2012., Afghan Taliban back Western proposal for Qatar office, BBC News Asia, [online], Elérhetőség:

<http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-16394107>

[Letöltve: 2012. 03. 09.]

Bureau of South and Central Asian Affairs, 2011., Background Note: Afghanistan, U.S. Department of State,

[online], Elérhetőség: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5380.htm>

[Letöltve: 2012. 03. 07.]

Dobák M., Antal Zs., 2010, Vezetés és szervezés: Szervezetek kialakítása és működtetése, Budapest: Aula Kiadó

Embassy of Islamic Republic of Afghanistan – Warsaw, 2004., The Constitution of the Islamic Republic of

Afghanistan, Elérhetőség: <http://www.afghanembassy.com.pl/cms/en/afghanistan/the-constitution>

[Letöltve: 2012. 03. 15.]

Giustozzi A., 2010., Negotiating with the Taliban: Issues and Prospects, The Century Foundation, [online],

Elérhetőség: <http://tcf.org/publications/2010/6/pb716>

[Letöltve: 2012. 03. 10.]

ICRC, 2010., War and international humanitarian law, International Committee of the Red Cross [online],

Elérhetőség: <http://www.icrc.org/eng/war-and-law/overview-war-and-law.htm>

[Letöltve: 2012. 03. 20.]

Jane's Information Group, 2009., [online], Elérhetőség: <http://articles.janes.com/articles/Janes-World-Insurgency-and-Terrorism/Hizb-i-Islami--Gulbuddin-HIG-Afghanistan.html>

[Letöltve: 2012. 03. 19.]

Marinov I., Olter L., Dezső A., A Talibán, Index – Világkonfliktusok: Afganisztán, [online], Elérhetőség:

<http://konfliktus.index.hu/taliban.htm>

[Letöltve: 2012. 03. 12.]

MTI, 2011., Bonni konferencia: Afganisztán a jövőben is számíthat nemzetközi támogatásra, Galamus-csoport,

[online], Elérhetőség: http://galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=105238%3Abonni-konferencia-afganisztan-a-joveben-is-szamithat-nemzetkoezi-tamogatásra&catid=104%3AKuelfoeldi-hirek-20114-negyedev&Itemid=114

[Letöltve: 2012. 03. 15.]

National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2011., Political Parties in Afghanistan: A Review of

the State of Political Parties After the 2009 and 2010 Elections, National Democratic Institute, [online], 20.

Elérhetőség: <http://www.ndi.org/afghanistan-political-parties-report>

[Letöltve: 2012. 03. 10.]

Newsweek Magazine, 2011, 'You Have the Watches, We Have the Time', The Daily Beast - Worldnews, [online], Elérhetőség: <http://www.thedailybeast.com/newsweek/2011/10/02/10-years-of-afghan-war-how-the-taliban-go-on.html>

[Letöltve: 2012. 03. 15.]

[origo], 2011., Megugrott az ópiumtermelés Afganisztánban, [origo] nagyvilág, [online], Elérhetőség:

<http://www.origo.hu/nagyvilag/20111011-megugrott-az-opiumtermeles-afganisztaban.html>

[Letöltve: 2012. 03. 15.]

Peter T. A., 2012., Taliban talks: Does Mullah Omar speak for his footsoldiers?, The Christian Science Monitor, [online], Elérhetőség: <http://www.csmonitor.com/World/Asia-South-Central/2012/0104/Taliban-talks-Does-Mullah-Omar-speak-for-his-footsoldiers>

[Letöltve: 2012. 03. 20.]

Rabiroff J., 2010., Chilling 'night letters' from Taliban intimidate Afghans, Stars and Stripes, [online], Elérhetőség: <http://www.stripes.com/news/chilling-night-letters-from-taliban-intimidate-afghans-1.127043>

[Letöltve: 2012. 03. 15.]

Rostoványi Zs., 2002, Az iszlám Afganisztánban, Múlt-kor történelmi portál [online]

Elérhetőség : http://mult-kor.hu/20020208_az_iszlam_afganisztanban

[Letöltve: 2012. 02. 20.]

Ruttig T, 2011. , The Battle for Afghanistan - Negotiations with the Taliban: History and Prospects for the Future, New America Foundation, [online] Elérhetőség:

http://security.newamerica.net/publications/policy/negotiations_with_the_taliban

[Letöltve: 2012. 03. 10.]

Sanchez R., Foster P., 2012, Taliban leader Mullah Omar 'sent letter to Barack Obama', The Telegraph [online], Elérhetőség: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/afghanistan/9060564/Taliban-leader-Mullah-Omar-sent-letter-to-Barack-Obama.html>

[Letöltve: 2012. 03. 10.]

Satp, 2001., [online] Elérhetőség: <http://www.satp.org/satporgtp/countries/pakistan/terroristoutfits/TNSM.htm>

[Letöltve: 2012. 03. 20.]

Satp, 2001., [online], Elérhetőség: <http://www.satp.org/satporgtp/countries/pakistan/terroristoutfits/ttp.htm>

[Letöltve: 2012. 03. 20.]

Tariq M. O., Ayoubi N., Haqbeen F. R., 2011.,Afghanistan 2011. – A Survey of the Afghan People, The Asia Foundation, [online], Elérhetőség: <http://asiafoundation.org/country/afghanistan/2011-poll.php>

[Letöltve: 2012. 03. 23.]

Wagner P., 2002., A Talibán felemelkedés és bukása, Múlt-kor történelmi portál [online], Elérhetőség:

http://www.mult-kor.hu/20020110_a_taliban_felemelkedese_es_bukasa

[Letöltve: 2012. 02. 20.]